

MEDNARODNI FINANČNIKI SI OD VESELJA MENKAJO ROKE.

PRVA ODPLAČILA BO NEMČIJA PRIČELA ODPLAČEVATI ŽE PO PRVEM SEPTEMBRU.

Nemški parlament se ni sprejel Dawesovega poročila.

Paris, Fran. — Velika veselje se je pojavilo v mednarodnih finančnih krogih, kajti glasovi se slišijo, da prične Nemčija odplačevati po Dawesovem načrtu že v prvem tednu meseca septembra. Herriot je dosegel veliko zmago v francoski zbornici, o senatu pa upajo, da izvrši, kar je storila poslanska zbornica.

Is Berlina so prejeli vest, da nemški parlament danes ali jutri sprejme Dawesovo poročilo. Iz New Yorka poročajo, da Seymour Parker Gilbert sprejme mesto odškodninskega agenta, medtem časom bo za tri mesece opravljal njegovo delo Owen D. Young iz New Yorka, ki obenem izdela tudi vse organizacije.

O James Loganu, neoficijelnem ameriškem opazovalcu gre glas, da sprejme mesto v odškodninski komisiji.

Še preden so pričeli izvajati Dawesov načrt, so nastale nove skrbi. Tako zdaj nekateri ugibajo, ali bodo takda Francija in Italija lahko sprejeli odplačilo Nemčije. Grave namreč dvomi, da bi zavezniški lahko porabili 2,500,000,000 dolarjev mark na leto, o katerih so dijeli "zvedenci", da jih Nemčija lahko plača.

Tako zdaj študirajo, da elektrificirajo francoske železnice, porabila bi se pa vodna sila reke Rone. Tako elektrifikacijo pripravljajo tudi za Italijo, da tako postane neodvisna od angleškega in nemškega premoga. Grave meni, ako bodo zavezniški sprejeli vse blago in produkte, ki jih bo zanje proizvedla Nemčija, tedaj bodo uničili svojo industrijo.

JESEN PRIHAJA.

Pa tudi banditje so delavni.

Chicago, Ill. — Banditje so obiskali Inland Trust & Savings na Milwaukee avenui in odnesli \$1200 v gotovini. Obveznice za \$1000 so niso dotaknili.

Oboroženi so bili z lovskimi puškami, katere so imeli skrite pod suknjo.

Odkar je policija spremenila orodje, ki ima posebne oddelke, da lov bandite, so tudi banditje pustili običajne samokrese doma.

Automobil je sveda ukraden in pustili so ga na cesti, ko se nekateri drugi lastnika prisilili, da jim je prepustil svoj avtomobil.

Jesen prihaja počasi, toda roparski napadi se že množijo. Zdi se, da banditje prihajajo že tudi letos malo prej, kot v preteklih letih. Pregledali jih je najbrž deževno in hladno vreme in nadaljujejo svoje roko-malarnske obrti.

POSLEDICE BLAZNE LJUBOSUMNOSTI.

Ženeva, Švica. — Tovarnar Posa je bil lep ženo, s katero je bil poročen. Bil je pa strastno ljubosumen nanjo in ji vedno stal, da se prikupeje drugim moškim. Njegovi ženi so bile te zasluge končno preveč in po izjavljanju je rekla, da je zdaj že toliko grda, da ne bo proizvajala več privlačne sile za moške. Zdi se, da njen soprog kar nori in pravi, da poišče najboljšo zdravnico v Evropi, da njegovi ženi zopet postane prejšnjo lepoto. Tako so ljubosumni norci.

BELGIJSKE ČETE ZAPUSTE DORTMUND.

Bruselj, Bel. — Belgijske čete so zapustile Dortmund prve dni v mesecu septembru. Ob tem času se umakne tudi posadka v Lippewalsen.

APEL SE ZASLIŠI V OKTOBRU.

Lansing, Mich. — Najvišje sodišče je po devetmesečnem odlašanju odločilo, da se zasliši priziv C. E. Ruthenberga, izvršnega tajnika delavske stranke (Work-ers party). Datum je določen na prve dni v oktobru. Ruthenberg je bil spoznan krivim na nižjem sodišču, da je kršil protisindikalistični zakon.

ORGANIZ. DELAVSTVO JE AKTIVNO V KAMPANJI.

KROJAŠKI DELAVCI SO DALI IZDATNO DENARNO PODPORO.

Kritiki proti Berryju vstajajo.

New York, N. Y. — Organizirani krojaški delavci v Amalgamated Clothing Workers Union so prvi prišli z večjim denarnim prispevkom za volilni sklad La Follette in Wheelerja. To se je zgodilo na konvenciji konference za progresivno politično akcijo, ki se je vršila v Beethovenovi dvorani in katere se je udeležilo 126 lokalnih delavskih strokovnih organizacij. Newyorški krojaški delavci so obljubili petdeset tisoč dolarjev. Poleg so razne krojaške lokalne organizacije obljubile še posebej denarno podporo. Krznarji so dali sedem tisoč dolarjev, židovski pekovski delavci pa dva tisoč dolarjev.

Sprejeta je bila resolucija, da vsaka pridružena lokalna organizacija pobere od vsakega člana po dolarju, tako da bo prišlo dve sto tisoč dolarjev v kampanjski sklad. Stavbiniki delavci so bili alabo zastopani, ker je njih centralna organizacija izdala okrožnico, da se politično vprašanje reši na seji centralne organizacije. Govorniki so bili taktni in niso napadali centralne organizacije.

Ampak George L. Berry, predsednik organizacije tiskarskih delavcev, pa ni bil deležen te imunitete, ki še vedno obdržava prijateljske stike z demokratičnimi političarji. Vstal je delegat iz njegove organizacije in povedal, da bo organizacija tiskarskih delavcev nastopila proti kandidatom starih strank ne glede nato, kaj Berry pravi. Preden se je delegat usedel in nehal govoriti, je povedal svoje mnenje o Berryjevi taktiki in o stavi v minulemu letu. Dejal je, da je Berry v družbi delodajalcev nastopil proti članom svoje lastne organizacije.

Na zborovanju je govoril William H. J. Johnston, predsednik organizacije strojnikov. Za njim je govoril Herman L. Ekern, državni prokurator v Wisconsinu. Johnston je dobro označil korupcije in strahopetnost starih strank, Ekern je pa povedal, da so farmarji do grla siti republikancev.

LETALCA SE PRIPRAVLJATA NA POLET NA LABRADOR.

Italijanskega letalca še pogrešajo.

Washington, D. C. — Lajtnant Lowell Smith in Eric Nelson sta dospela s svojim letalom v Iqvitut v Grenlandiji. Tukaj bodo na letalih izvršili popravki, preden poletita na polotok Labrador, ki je oddaljen pet sto milj.

S križarja "Milwaukee" je dopela brzojavka, ki govori, da iščejo italijanskega letalca Locatellija. Iskanja so se udeležile tudi danske oblasti in križarji so prepluli križem okrog 4,200 štirjskih milj, toda o letalcu in njegovem letalu niso našli ničesar.

KITAJSKIM DIJAKOM NE PRI POROČAJU AMERIKE.

Sanga, Kitaj. — Sto osemdeset mladeničev se je odpeljalo v Ameriko, da študirajo na vseučiliščih. Ministrstvo za poduk v Pekingu izdalo poziv, da naj kitajski mladeniči ne hodijo študirat v Ameriko, kjer je lahko dobi- ti diplome, poduk je pa pov- ščen. Ravno tako svari ministrstvo pred sprejemanjem tujih imen v tajini.

V KORUZNEM PASU SE PRIČNE POLITIČNI BOJ TA TEDEN.

Republikanci pravijo, da si bo Coolidge ohranil glasovno višino, ki jo je dosegel na primarnih volitvah.

LA FOLLETTEVA MOČ JE ZELO VELIKA MED KMETI V NEBRASKI.

Omaha, Nebr. — Nebraska bo pozorišče tridenne bitke, ki se prične prihodnji petek, ko se vrne Charles G. Dawes v svoje rojstno mesto Lincoln.

Tedaj se v političnem oziru prične prava pravcata borba za osem izborniških glasov te države, kakortudi člega zapada. Demokratični predsedniški kandidat Janes Davis pride v državo teden dni pozneje. Prišel bo sem- kaj, da pove kmetom, kaj misli storiti sanje in da se pokloni državi, v kateri je doma njegov kandidatki drug governor Bryan.

Ljudje mislijo prirediti veliko demonstracijo Dawesu, obenem pa pozdraviti generala Johna J. Pershinga. Lincoln je bilo mesto, kjer sta oba pričela kariero javnega življenja.

Pershing je bil vojaški učitelj na državni univerzi v Lincolnu. Nebraskaški republikanci so ga pred štirimi leti postavili za predsedniškega kandidata, ko je šlo na tedanji konvenciji za predsedniško nominacijo.

Ko se malo poleže navdušenje tiste demonstracije, zavre politična borba v Nebraska. Konec bo vsega prijateljstva, in vsi trije tabori bodo na delu.

V glavnih stanih vseh treh tekmecev goje zelo veliko upanje v končno zmago.

Časnikarski poročevalci, ki je po državi preuči politični položaj ter se razgovarjal s kmeti in časnikarji, postavlja predsedniškega kandidata v tale red: Coolidge, La Follette, Davis.

On pravi, da verujejo ljudje v iskrenost predsednika Coolidgea, ker je štedljiv in varčen v vladnih zadevah. Med kmeti je glavno vprašanje davčni problem. To, da je vretal predloga za vojaški bonus in za povišanje poštne plače, ni omajalo med kmeti zaupa- nja vanj, meni omenjeni časni- karski poročevalci.

Poizkusna glasovanje v državi kažejo, da je republikansko gla- sovanje v večini vsepovsod.

Iz tega sklepajo, da si La Follette in Davis delita liberalne in radikalne glasove izven repub- likanske stranke.

Kakor sedaj prevladuje mne- nje, pridobiva La Follette svojo moč iz demokratskih vrst.

Demokratiški voditelji so prišli po naglem pregledu političnega položaja do zaključka, da smejo z veliko zanesljivostjo upati na zmago. Governor Bryan je naj- večji demokratski kandidat. Kmetje verujejo v njegovo iskrenost, pravijo.

Ali La Folletteva moč pa je vendarle silna v Nebraska. Če se ne bodo dali kmetje zopet enkrat prav pošteno potegniti s bahati- mi poročili o velikanskem boga- stvu, ki se boja obeta letos ko- ruznemu pasu, bo treba resno računati obema strankama z La Follettom, ki bo imel v takem slučaju odločilno besedo v Nebraski.

GENERAL DAWES AMERIŠKI FAŠIST.

Brooklyn, N. Y. — Socijalistični kandidat za newyorškega go- vernerja Norman Thomas je ozna- čil Dawesa za "našega ameriškega fašista na tukajšnjem shodu, ki se je vršil na prostem. Napadel je tudi Johna W. Davisa ter mu očital, da je hlapec velikih kor- poracij. Ogravel se je tudi za to, da naj vlada popolnoma kontro- lira železnice, in zahteval zem- ljišni davčni sistem, ki bi lahko preprečil spekulacije z zemljo.

LAKOMNA KOMPANIJA IŠČE SPOR Z DELAVCI.

Washington, D. C. — Sedemdeset članov organizacije graditel-jev dvigal protestira proti izrav- navi zaradi spora z A. E. See kom- panijo, ki izvršuje delo za Otis Elevator kompanijo. Delavci iz- javljajo, da so bili izprti, kompa- nija pa trdi, da so zastavkali. U- nija je poslala sem svojega raz- sodnika.

ŽENSKA IMENO- VANA ZA GOVER. KANDIDATINJO.

Ogromni množici je povedala ime- novanka, da je njena zmaga po- nižanju njenega moča v zado- ščenje.

ŽENA ODTAVLJENEGA GO- VERNERJA ZMAGALA S 100,000 GLASOV VEČINE.

Dallas, Tex. — Ga. Miriam Fer- guson je bila imenovana za gover- nersko kandidatino na demokratski volilni listi z večino, ki utegne biti večja kakor 100,000 glasov. Izid je znan iz 227 od 252 okra-jev, in iz njega je razvidno, da je zmagala nad kuklukskovskim kan- didatom sodnikom Feliksom D. Robertsonom s 83,000 glasovi. Sodnik Robertson ji je brzojavno čestital ter priznal poraz.

Temple, Tex. — Žensko sree ostane žensko vse, pa naj bo sree governerke ali pomivalke, kralji- ce ali sužnje, in sree je govorilo v goj. Miriam A. Ferguson, ki je bila na demokratskih primarnih volitvah imenovana za governer- sko kandidatino v državi Texas — govorilo je sree, ne pa držav- nica.

Vprašana je bila tole: "V kate- ro zadoščenje vam je vaša zma- gat?"

"Zadoščenje mojega moža Jima," je odgovorila brez vsakr- nega obotavljanja. "Dosegla sem svoj glavni smoter, izpolnila se mi je najiskrenejša želja.

"Pred sedmimi leti sem z Jimom zapustila državno hišo. On je bil javno obtožen, odstavljen in s kamenjem pogran iz urada. Odvzeta mu je bila pravica do vsake javne službe v tej državi. Zaozlobila sem se ip priselga, da pride dan, ko se vrnem v držav- no hišo z njim, in da bo njegovo ime z našim vred zopet očišćeno. Ta zaozloba je sedaj izpolnje- na."

Kandidatinja je v srednjih letih, priprosta in prijazna. Do- vtipna je in duhovita, in vse to je tako vplivalo na poslušalstvo, da so se ljudje počutili v njeni bliži- ni kakor doma.

Dogodek, ki se je odigral v nedeljo popoldne, dokazuje to. O poltred popoldne je stala imeno- vanka odspredaj pred hišo na verandi pred veliko množico navdušenih in zadovoljnih ljudi. Klici: "Govorite, govorite!" so je pripravili k temu, da se je na- posled lotila neprelahke naloge. Solze veselja in sreče pa hvalež- nosti so ji lezle po licih. Njen jezik je odpovedal službo, in grlo ji je bilo prepolno prijaznih besed.

Njen mož, ki je zrel politikar in izurjen govornik, se je nagnil k njej ter ji zaskrbel, kaj naj pove zbrani množici.

Nenadoma pa se je otrsela tre- notnega ganutja ter odgovorila: "Ata, pojdi proč in sedi, zakaj, jaz imam besedo."

O tem, kako misli voditi gover- nerske posle in upravljati državo, je govorila inteligentno in smo- trenno. Ne bi se hotno maščevala nad kuklukskove ali drugimi po- litičnimi sovražniki svojega moža, je rekla.

"Seve se pa bom držala dane obljube, ki sem jo dala ljudstvu v državi Texas, ter gledala to, da bo sprejeta postava, ki bo raz- krinkala kuklukskovec in zahte- vala objavo imen članov te orga- nizacije," je dejala.

"Nadalje bom pa tudi poizku- šala to, da bo mojemu možu zopet vrnjena pravica do javnih služb."

V nastavljanju uradnikov ne

NASPROTNIKI DE- LAVSTVA IMA- JO BESEDO PRI REPUBLIKANCIH.

TO NAJBOLJ JASNO GOVORI, KAKO NAKLONJENI SO RE- PUBLIKANCI DELAVSTVU.

Znani advokat Roy O. West je taj- nik narodnega republikanskega komiteja.

Washington, D. C. — Frank Morrison, tajnik Ameriške delav- ske federacije, naznanja, da je Roy O. West, tajnik narodnega republikanskega komiteja v zvezi s sodnijsko prepovedjo, ki jo je izposlovala Western Union Tele- graph kompanija proti lokalnim organizacijam elektricarjev, ome- tačev, zidarjev, vodovodnih mon- terjev, graditeljev dvigal in proti trem lokalnim organizacijam železostavbinških delavcev.

Roy West je član advokatske tvrdke West & Eckhardt, ki je iz- poslovala sodnijsko prepoved pred zveznim sodnikom J. H. Wilkersonom, to je pred tistim Wilkersonom, ki je zadržal železniške de- lavce, da niso mogli ob času stavke železniških delavcev izvajati svojih v ustavi zajamčenih pravi- vic. Wilkersona je izbral Harry Daugherty, ki je bil takrat še justični tajnik. In vprav Daugherty je skušal s njim uničiti delavske unije.

"Pričakovali smo kaj takega," pravi Morrison. "V republikanski platformi ni ničesar, kar bi zadr- žalo mr. Westa, tajnika narodne- ga republikanskega komiteja, da ne sledi Daughertyju v prepreče- vanju delavcev pri izvajanju njih zakonitih pravic. Republikanska stranka se na videz ne nasprotuje sodnijski prepovedi. Daugherty, West in sodnik Wilkerson niso v nenoglasju z republikansko plat- formo, dasiravno niso v soglasju z ustavo Združenih držav in va- ko temeljno pravico."

"West-Wilkersonova sodnijska prepoved v prid Western Union Telegraph kompaniji, je bila vtis- njena meddržavna vonja z določ- bo, ki zabranjuje delavcem se umešavati v meddržavni biznis kompanije. Ampak to ne spreme- ni stvari. To je, jasno zanikanje zakonitih pravic, v katerem naj- demo tajnika narodnega republi- kanskega komiteja, da se ravna tako, kot so pričakovali veliki bi- zniški interesi proti koristim in pravicam delavcev.

"Advokatje, ki so v politični ali javni službi, ali ki se poganja- jo zanje, se morajo naučiti, da ne morejo priznati svojih načel, dok- der so pod vplivom korporacij- skega honorarja in drugih načel, ko izražajo za delavske glasove."

Zadnja strelca je bila izstrelje- na proti Westu in Davisu.

400 KLOBUČARJEV ZA- STAVKALO.

Orange, N. J. — Štiristo klobu- čarjev je odložilo delo pri tvrdki F. Berg & Co. Njihova glavna pritožba je to, da pošilja tvrdka delo v Danbury, Conn., valedčesar je veliko število delav- cev v Orangu brez dela.

bom delala nikakršne razlike med moškimi in ženskami.

"Sposobnost bo odločevala," je dejala. V borbo je šla z iskre- nim srecem ter nekaj takega tudi iskala s svojim apelom na ljud- stvo.

"In našla sem tisto sree v ljud- stvu," je rekla v nedeljo popold- dne. "Tako hočem vpostaviti sree tudi v vladi. Vedno so bili v njej možgani-moški možgani. Ali kakor mislim, naredi lahko zelo veliko dobrega žensko sree tudi v državni administraciji."

Cel dan so Fergusonov dom oblegali številni obiskovalci.

Nominacija s tako ogromno ve- čino glasov pomeni v Texasu čisto gotovo izvolitev, in tako se bo zgodilo, da bo ga. Ferguson v Združenih državah prva ženska, ki je kdaj razvela mesto držav- nega governerja.

LESNA PRODUKCIJA JE OŽIVELA.

Tacoma, Wash. — Lesni trgovci in industrijalet poročajo, da sta kupčila in produkcijska z lesom zopet oživeli, ki sta dremali skozi več mesecev. Delo je pričelo na ža- gah in v žumskih taboriščih, v ka- terih je delo počivalo dalj časa. Družbe sprejemajo zopet nazaj v delo stare delavce, ki so bili do- ma, ko ni bilo naročil na les.

V MEHIKI RIBARI KAPITALIZEM ZOPET V KALNEM.

RAZDOVJITI SKUŠA DELAV- CE IN KMETE.

V pceppljenju delovnega ljudstva vidi še vedno svoje najboljšo orodje.

Mehiko, Meh. — Bodoči pred- sednik Plutarco Elias Calles je od- šel na potovanje v Evropo, da študi- rira ondote razmere. Kapitali- stični interesi so zopet porabili to priliko, da zanesajo pceppljenje med mehiko delavno ljudstvo, ki je v zadnjih letih pričelo vedno bolj spoznavati, da se mora zdru- žiti proti privatnim bižniškim in- teresom, ako noče, da se povrnejo zopet stari Diazovi časi, v katerih je pčienca zorela le za ljudske iz- korišćevalec.

Privatni bižniški interesi so na- jeli gotove elemente, ki služijo vsakemu kot proste sille, ako jih plača, da prično hujskati delavce proti kmetom, konfederirane so- aliste pa proti manj radikalnim e- lementom. Ko so bile izvršene pr- ve poteze za razdor, so privatni bižniški interesi brzojavili v svet, da je političen položaj zelo resen, ker je odpotoval Calles v Evropo. Tamo so pridjali, da manjka ko- maj še teden dni, da se snide po- stavodajna zbornica, verificirati je pa še treba izvolitev sto petde- set poslanecv, na dan pa izvrše komaj šest verifikacij. Ta vest bo še bolj učinkovala, so dodali, da je Calles zaraditja odpotoval v Evropo, da se mu ni treba izreči za nobeno frakcijo.

Take vesti imajo tudi svojo do- bro stran, ker naznanjajo, da pri- vatni bižniški interesi še vedno ribarijo v kalnem, da povzročijo nove homattje v Mehiki. Privat- nim bižniškim interesom je mirna Mehika največji strah. Ako se Mehika razvije tako daleč, da je nemogoče vprizarjati revolucije na umeten način, ne morejo zahte- vati v svojo korist vmešavanja tujih sil v mehikne razmere, kar pomeni, da se morajo podvreči obstoječim postavam v Mehiki, in sicer tudi takim postavam, ki so bile sprejete v interesu delovne- ga ljudstva.

KAPITALIST POJE USPAVAN. KO O PROSPERITETI.

New York, N. Y. — Willis H. Booth, predsednik mednarodne tr- govске zbornice in podpredsednik Guaranty Trust kompanije se je vrnil iz Evrope. V času, ko je bi- val v Evropi, se je prosperiteta zelo posušila, da izgleda, kakor da je jetišna. Ampak Booth je dejal, da zaradi tega ni treba staviti silnih las v glavo, kajti prosperiteta se kmalu dobro sredi, ker je bil spre- jet Dawesov načrt. Časnikarskim poročevalcem je priznal, da se bo prosperiteta redila počasi, ampak njena debelost bo potem bolj traj- na.

Pravil je nadalje, da je Dawe- sov načrt samo začetek in da bo Amerika v bodočnosti v veliko večji meri zainteresirana v evro- pejskih aferah.

Tudi drugi glavarji iz Wall Streeta so sveda ravno v tem ča- su govorili, da se prosperiteta vrne in da je Dawesov načrt naj- večji korak, ki je bil podvzet po vojni v interesu miru.

VREME.

V Illinoisu lepo vreme in gor- kejše.

Solnce vzhaja ob 6:08 a. m. in zahaja ob 7:36 p. m. Jupiter in Mars sta večerni zvezdi.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vrstajo.

Narodnina: Zedinjena država (izvan Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepaju n. pr. (July 1-24) poleg vsakega imena na naslova pomeni da vam je s tem dnevom potekla narodnina. Posrvite je pravčasno, da se vam ne ustavi list.

POCEPLJENJE DELAVCEV SE IZPLAČA ZA PRIVATNE BIZNISKE INTERESE.

Pocepljenje delavcev bi bila že zdavnej pozabljenareč, ako bi poepljenje delavcev ne služilo gospodujočemu razredu, da ložje izkorišča delovno ljudstvo.

V stari skrahirani Avstriji se je umetno gojila narodna mržnja. V interesu gospodujočega razreda je bilo, ako so Slovani sovražili Nemce, Italijane, Madžare, Rumune itd., ti narodi pa zopet Slovane in tudi med sabo. V Ameriki so ustvarjali taka gibanja proti tujezemcem. Po letu 1850 se je ustanovila stranka neveničev (know nothings). Glavni cilj te stranke je bil uničiti vpliv v tujezemstvu rojenih državljanov. Po zimi leta 1854 in 1855 so nastopili s silo pri volitvah in prišlo je do krvavih spopadov pri volitvah v Louisvillu, Baltimorju, Washingtonu in New Orleansu. Ampak stranka neveničev je imela kratko življenje. Izginila je ravno tako hitro, kot se je pojavila.

V sedanjih časih nimamo politične stranke, ki bi kaj takega propagirala. Organizirala se je pa bratska organizacija pod imenom Kukluksklan, ki vodi boj proti zamorcem, katolikom in židom. Ob ustanovitvi se je ta organizacija izrekla tudi proti tujezemcem, kasneje je pa spremenila svojo taktiko in pričela sprejemati v tujezemstvu rojene državljane, ki so proti židom, katolikom, zamorcem in ki odobravajo njen protidelavski program. To je bilo povedano oficijelno. Ampak v resnici služi ta organizacija popolnoma drugim namenom in sicer poepljenju delavstva, kot govore dogodki v Trentonu, N. J.

Podjetniki so zvalili iz južnih krajev veliko število zamorcev pod različnimi obljubami. Največjo privlačno silo je seveda imela obljuba, da bodo zamorci stalno delali.

Prišli so slabi časi. Podjetniki so pričeli odpustiti delavce: belopoltni in zamorske. Belopoltnim delavcem se ob takih prilikah sugestira, da so zamorski delavci krivi, da so brez dela. Zamorskim delavcem se pripoveduje, da so njih nesreče krivi belopoltni delavci. Tako nastane prekanje med delavci zaradi polti in plemena. Delavci v takih preprih pozabijo, da vse delavce izkoriščajo enisti interesi ne glede na verò, spol, narodnost in plemo. Da to poepljenje seže še dalj, priporočajo gotovi elementi, ki so v službi privatnih bizniških interesov ali ki v svoji duševni omejenosti smatrajo belopoltnike za ljudi in pol, da se zamorci ne sprejemajo v delavske strokovne organizacije. Tako povzročijo delavske organizacije same, da zamorski delavci stavkokazijo. Živeti morajo, v unijskih delavnicah ne dobe dela, tatvina je kaznjiva po postavah in ostane jim edina pot, ako se hočejo preživeti, da iščejo delo v odprtih delavnicah, ob času stavke pa tam, kjer nabirajo stavkokaze.

Kadar se kaj takega zgodi, se zopet nahujakajo klanovci nanje in tako nastanejo krvavi pretepi, mesto, da bi se belopoltni in zamorski delavci vsedli k mizi in se pogovorili, kako se morajo organizirati, da bodo kos privatnim bizniškim interesom.

Klan je tukaj, da poepljuje delavstvo in sicer zaradi plemena in vere.

Kapitalisti izkoriščajo vse delavce enako ne glede nato, če molijo po katoliško, židovsko, protestantsko, mohamedansko, budistično, ali če ne hodijo nikamor v cerkev. Klan je bil ustanovljen, da se napravijo iz delavcev protestantski bigoti, ki sovražijo zamorce, kakor "slovenski flekajnarji" žele napraviti iz slovenskih delavcev katoliške bigote, ki bi sovražili vsakega delavca, ki moli na drug način, najbolj pa one, ki so se rešili popovskega jerobstva, ker ti kažejo delavcem pot, kako se morajo organizirati, da jih ne bodo več izkoriščali židovski, katoliški, protestantski, mohamedanski in brezverski kapitalisti.

Kapitalisti se nikdar ne pripravijo zaradi vere med seboj. Ampak oni žele, da se sovražijo delavci zaradi vere in plemena.

Poepljenje delavcev se izplača za kapitaliste, zaradi tega imajo tudi radodarno odprte svoje roke za vsakega, ki to delo izvršuje v njihovem interesu.

JAVNA GOVORNIKA

Glasovi članov S. N. P. J.
in čitateljev Prosveta.

Chicago, Ill. — Nekaj o "Iron Rangu." — Iron Range v državi Minnesoti je precej znano okrožje po svojih bogatih zakladih železne rude, katero tam kopljejo v rudnikih ali tako zvanih "open pitih". Dela pri teh podjetjih so zelo naporna in tudi nevarna, katera skoro izključno opravljajo tujezemci, predvsem jugoslovanski naselenci, Slovenci, Hrvati in Srbi; zadnjih ni posebno veliko. Ker druge industrije v teh krajih ni, je Slovec hočeš nočeš, prisiljen opravljati skoro vse življenjske delo, riti pod zemljo kot krt, ali pa se izseliti v druge kraje.

Največ rudnikov in odprtih jam v tem okrožju lastuje železni trust, kateri je tudi vladar tega okraja. Do leta 1922 ni v St. Louis countyju noben drugi politični kandidat imel besede in upliva, kot seveda tisti republikanski, katerega so priporočali iz Wall Streeta. Kakšno presenečenje je bilo omenjenega leta, ko je tudi v tem konservativnem kotu zmagal Shipstead z večino 2000 glasov nad hlapcem privatnih interesov, si je lahko misliti.

Delavske razmere tam so neznosne, in le dvomim, če je še kje v Združenih državah kraj, kjer tako aramtotno izkoriščajo ljudstvo — naše rojake — kakor jih v tem železnem okrožju. Ne samo to, da jih priganjajo k delu kakor so svojevoljno sužnje, marveč tudi to, da jim ob vsakih volitvah direktno diktirajo, koga smejo in koga ne smejo voliti. Dolgo časa je strah pred izgubo dela držal, ter so volili ravno tako, kakor so bossi zapovedali. Ali vse izgleda, da korumpirane razmere in neprestano stiskanje "produciraj več", "daj nam več dobička ali te pa odslovimo", bo počasi spametovalo tudi take, katerim se kolena zaobijajo, ko boss zakriči nad njimi. Govoreč iz lastnih izkušenj, naj pripomnim to, da je deloma tudi delavstvo samo odgovorno, da se nahaja v tako žalostnem položaju, vso prevelike boječnosti in pohlevnosti pred delavstvu nasprotnimi elementi ter njihovimi opodi. Čemu se bojite tistih, ki udobno in v brezdelju žive od dela vaših rok? Kdo ustvarja bogastvo in mnogi kapitali? Ali bi oni živeli v krasnih palačah, se vozili v modern opremljenih in komodalnih avtomobilih, se brez skrbi zabavali, veselili ter zapravljali čas in denar, za katerega se niso ne enkrat potili, če ne bi bilo delavcev? Povejte jim, kdo in kaj ste, tako naglas, da vas bodo slišali, da vas bodo poznali. Človek, ki se sam ponizuje, ne sme pričakovati, da ga bodo drugi spoštovali.

Špijonski sistem je resnično dobro razporejen, toda če bi bilo med delavstvom nekoliko več solidarnosti, bi jim prav nič ne koristilo. Sramota za tiste Jude, ki izdajajo svoje sotrpine delavce, od česar oni nimajo niti najmanjše koristi. Ker se tako povdarja, da duhovščina je le dušni pastir in za vse drugo se ne briga, bi se lahko marsikdo prepiral v Minnesoti, za kaj vse se "duhovščina briga, in v čigavi službi je. Tako na primer v New Duluthu boss zahteva potrdilo od slovenskega župnika, da si dober katoličan ali vernik, prej ko dobi delo. Zakaj? Poznam rojake na Ely, in ne le enega, ki so mi pravili, da ko so hodili za delom, so jih najprej vprašali, če so poravnali cerkvene mesečne prispevke. Ko so bile volitve za šolski svet, je župnik agitiral za rudniškega superintendenta kot dobrega vernika, četudi ni katoličan, v dobrem namenu, da bo mene odslovil iz službe, ker nisem hotel dati za cerkev, čeravno nisem isti najmanjšo nadlego delal. Ampak možu se ni posrečila njegova nakana, ker vsi ljudje niso fanatiki. Torej komu duhovščina služi? Politika je elyskemu župniku prva, potem pride šele cerkev in vera. Pri vsakih mestnih volitvah ali katerihkoli leta okrog in agitira za tiste ljudi, ki so popolnoma pod njegovim vplivom, kateri še niso, se jim dobrih toliko časa, da se mu obeajo vsaj za sarkano.

Samostojno misleči, predvarni in inteligentni ljudje se zelo pogreka. Ljudje sicer zabavljajo čez razmere, čez duhovne, kljub temu jih pa vedno podpirajo. Najbolj prilikavi so se mi zdeli tisti, ki so se steli že nekoliko demokratskim, toda župnika so redno podpirali, in obenem ga nadvse kritizirali. Peščica ljudi — kakor povsod — dela in se trud, da bi ljudstvo zbudila iz spanja.

večina je pa indiferentna ter se ne briga za nič.

Lokalna politika se je po nekaterih naselbinah po železnem okrožju nekoliko izpremenila, to je, da niso direktno ljudje jelekarske korporacije na čelu tudi mešanih administracij, premenjali so ljudi, v principu pa je ostalo pri starem. Ljudje so pričakovali izpremembo, ki so pa prišli le v tem, da so nekateri izgubili še tisto malo samostojnosti, ki so jo imeli prej, ko so bili izvoljeni in pa da so sebe okoristili. Sicer ne rečem, da ni izjem, toda redke so, zelo redke. Da je do tega prišlo, je popolnoma pravilno in upati je, da bo rodilo dobre posledice v bodočnosti, ker stislili so bodo vsi nacionalistični predsodki, kateri so se rojili po glavah nekaterih rojakov. Treba se bo sprijazniti z dejstvom, da imamo delavci skupne interese, za katere se moramo tudi skupno boriti, da ne podležemo in zaupati smemo le tistim ljudem, da bodo delali za naše interese, ki so se izkazali pošteno ter zvesti svojim principom.

Take razmere — da se ljudi s polomljenimi udi in napol mrtve "bergljani" poganja na delo — kot se je dogajalo na Ely, se najdejo le tam, kjer ljudstvo samo dopusti, da se dogajajo. Kder nima toliko poguma, da bi se postavil po robu takemu nečloveškemu postopanju, je pomilevanja in kritike vreden. Fakt je, da se delavske razmere po omenjenem okrožju obračajo vedno bolj na slabše, mesto na boljše, kar je pripisovati največ brezbrzičnosti delavstva za svoj položaj. Da so družbe, ki posedujejo tamošnje rudnike, ohole in tiranske, ne more nihče zanikati, toda orožje za tiranstvo jim daje delavstvo v mnogi meri samo, ker je preveč pohlevno in boječ.

Elyško delavstvo, med katerim sem prebival približno enajst let, sem ljubil in smililo se mi je, ko sem videl njega trpljenje, revščino in likaniranje. Kar sem mogel sem storil, več mi v danih razmerah ni bilo mogoče. Moje stališče v elyski naselbini tudi ni bilo, zame posebno prijetno, zato ker nisem hotel plaziti po kolonih pred onimi, ki so reprezentirali "steel korporacije" in poleg tega so me še denuncirali kjerkoli so znali in mogli, najlastnostje pri tem — lastni rojaki. Ali jaz ne gojim sovražstva do nikogar in vsem odpustim. Če bi me bili bolje poznali, oziroma principi, za katere sem se in se bom še v bodoče boril, sem prepričan, da bi ne bili igrali tako nizkotnih vlog nečastnega dela, bodisi še iz lastne inicijative ali pa kot orodje drugih. Delavstvo po rangi, posebno elysko, mi bo ostalo v prijetnem spominu, in želim mu boljše čase, boljše ekonomske razmere, katere si bo izvojevalo samo, za kar je potrebno, da se pripravi za boj, politični in ekonomski. — F. A. Vider.

Marceline, Mo. — Iz te naselbine še ni bilo leto dni dopisa. Prišel sem semkaj za nedoločen čas na dopust, kot še vasko leto, torej bočem malo poročati. Kot delavcu se mi spodob, da nekoliko opišem razmere glede dela.

Tukaj so trije premogovi rudniki. Eden je last Santa Fe družbe, namreč Landreth Mine, v katerem je delalo blizu 200 mož. Dve drugi majni sta mali; iz njih proizvedirani premog prodajajo samo po mestu in po kmetijah. Delci ni dobiti ne v jami ne zunaj, kajti delavcev je tudi tu dovolj brez posla, ki so večinoma ostali po brezposelnosti doma in le malo jih je odšlo iskati si delo drugam. Vidijo, da drugo ni boljše, zato ostanejo rajši kar doma in počakajo, če jih bodo zopet hoteli poklicati k delu.

Nabavil sem si dvokolnico, da si s njo preganjam čas. Zadnji teden sem je podil po državi Illinois in po Indiani, nakar sem se šel par dni zopet vrniti domov proti Marcelinu. Drugi mesec odprinem proti Floridi, da ne bodo samo trebušniki deležni floridskih izletov, moram tudi jaz kot trpin malo zavrtiti.

Dobil sem copato, ki jo tlačijo nekje v Clevelandu na aveniji svete Klare vsaki teden, ker nimajo toliko moči, da bi jo stlačili dvakrat. Kroker se večkrat skopa nad čikaške srake in kroka in stoka, da so brezverci rdeči, zapeljivi ter da nič ne verjamejo v peko po smrti. Saj tudi krokarji ne verjamejo. Pridno se trudijo, da vživajo vse dobroto še na zemlji, pri tem pa se saganjajo v tiste, katerim ni prav, da se lenuhom dobro godi. Ampak saganjanje ne pomaga in dohodki od trpinov se krčijo. Priporočil bi jim, da vzamejo krampe in lopate v roke, pa gredo na delo a drugimi delavci, da bi jim treba cediti slin za

zaslužkom trpinov, ker bodo sami potegnili plačo za svoje delo.

Za njih "krasni list" bi bilo vseeno, če je ali ga pa ni, ker karkoli se je nikogar. Režati bi se moral osel, če bi ga bral, se obrnil okoli in pokazal kopito. Potem pa naj bi kaj takega bral delavec. Pamet, pamet, krokarji, saj vidite, da za čitanje takih elysarij ima morda čas samo še tak lenuharski trebuhar ali kak poneumnjevalec ljudi, ker tam notri ne stoji druga kot budalosti. Zato tudi ni nihče pri čisto zdravi pameti, ako so ga zavedli tako daleč, da se je naročil na tako bedariljo.

Ponaša se na to, da je delavski list, pa še nikdar ni napisal, kdo je delavski izkoriščevalec in kaj imajo delavci storiti, da preprečijo izkoriščanje. Po njegovem zavajanju delavec na svetu nima skrbeti druga kot za zveličanje svoje duše. Bunk!

Zadnji je pisal neki pristav, kako so pekli janjca v Coloradu in se gostili. Če bi bil tak siromak, kakor bi se rad pokazal na drugi strani, bi ne imel časa za pohajkovanje po Coloradu. Stoka, da morajo napeti vse sile, da bodo napredovali. Kam bo le zagabil s svojim napredovanjem, ko lahko uvidi, da po takem načinu ne more drugam kot na rakovo pot. Iz dejstev lahko razvidi, da je daleč od tistimi, ki ne pišejo takih budalosti o posmrtnem življenju in ne zavajajo ljudstva. Slovenci, ki ne dajo nič na verske dogme, imajo tri dnevnike, tridenišnik na teden, dva tednika in tri mesečnike; katoliški in kranjski Slovenci pa imajo list, ki izhaja štirikrat na teden in pa tednik. In ta nabozen list, ne vem koliko ravno naročnikov ima čez dva ducata. Potem pa tako šopirjenje in nerganje. Naj le primerjajo ta dejstva, pa bodo videli, kako daleč so se zavosili nazaj in kako drvi se vedno s vse večjo naglase.

Svet je praktičen in ljudje hočejo za denar protivrednost. Zato naročijo tam, kjer vedo, da kaj korlatnega dobe za svoj denar, pa ne kako spako ali pokveko. V tem dobimo varok, zakaj so zadnjih petnajst let tako silno "napredovali".

Kakor je močan njihov tlak, tako so močni v svojih organizacijah. Tudi med Slovenci je namreč tisk dober odsev ljudskega mišljenja.

Priporočam mu še enkrat, da ne dresa v Slovensko narodno podporo jednote, ne v nje člane. Saj lahko vidi, da mu to ne povzroča drugega kakor še večje rušenje. Kaj jih spravlja do takih izjav, da trdijo, da je št. 13,000 višja kakor 50,000? Neumnost ali zakrknjenost? Bržkone bo oboje. Neumnih svetovalcev umazanega meniškega reda imajo dovolj, naj poslušajo enkrat še pameten nasvet, da jim ne bo vse raspadlo, kar je še ostalo. Drugače pogrebnik je ne bo imel za nikomur več opravljati pogrebnice. — Frank Kroll.

Vesti iz Jugoslavije.

Glofin in ženske.

Od dvanajstih kaznilnic v Jugoslaviji nudi najzanimivejšo sliko ženski kaznilnici v Zagrebu in v Begunjah. V prvi je 117 kaznjenk, med njimi skoraj polovica, to je 57, starih od 21 do 30 let, 28 od 31 do 40 let, 6 od 51 do 60 let in 2 celo nad 60 let; nedorašlih deklet od 17 do 20 let je 7. Največ kaznjenk je kmetkega stanu. Proučevanje ženskih delikventov nudi v marsikaterem pogledu prav zanimivo sliko. Splošno se opazja, da je največ kaznjenk neomoljenih. Iz tega bi se moglo sklepati, da zakonsko življenje ugodno vpliva na ženske, ker doveče njih življenje v normalen in doloben pravec, ki zmanjšuje zločinsko nagnjenost.

To tem potrjuje tudi dejstvo, da igra pri vdovah zločinska dispozičnost veliko večjo vlogo nego pri vdovcih. Žena, ki je v zakonu navadno obvarovana direktno borbe za življenje, je po moževi smrti prepričana sama sebi, prav čisto brez sredstev za življenje. Brez pripravljenosti in kvalifikacije za samostojno življenje si mnogokrat ne more najti možnosti za neodvisno preživljanje, tako da ji čisto preostajata le dve poti: nova molitev ali prostitucija kot sredstvo za zaslužek. Ker nova molitev ni lahka stvar, se premno pod navadno na pol prostitucije. Govoriti o upliru prostitucije na zločinsko nagnjenost bi bilo skoraj odvrat, kajti samo življenje prostitutke vodi prav pogosto tudi za zločinsko pot.

Tudi ločena kosa se pojavljajo v kazenskih asperih v mnogo več-

jem številu nego ločeni moške. Ločene žene imajo navadno ugodnejše pogoje za pošteno življenje nego vdove, tako da niso iznenađeno izročene milosti in nemilosti ulice. V zagrebški kaznilnici je od vseh kaznjenk žensk, 37 omešnih, 34 vdov in 6 ločenih žena.

Na ženske kriminaliteto imajo velik upliv tudi gospodarske razmere, kar priča okolnost, da je od 117 kaznjenk 112 takih, ki so brez vsakega premoženja. Srednje premožne so tri, bogata je le ena.

V pogledu zločinske nagnjenosti pride tako pri moških, kakor pri ženskah upoštevanje tudi duševna naobrazženost. V zagrebški kaznilnici je od vseh kaznjenk obiskovalo ljudsko šolo samo 25, srednje ali visoke šole nobena.

Zanimivo sliko nudijo kaznjenske glede vrste zločinov, radi katerih so bile obsojene: med 117 je 45 morilk in 5 ubijalk, 14 razbojnic, 21 nevarnih in 24 navadnih tat, 3 požigalke in 3 goljufice. Kazen znaša pri 38 kaznjenk 10 do 20, pri 17 5 do 10, pri 9 do 5 let ješe; 17 jih je obsojenih na zapor do 5 let.

Strahota volkov v Bosni. — V okolici Bratunca blizu Srebrenice v Bosni se zadnje čase pojavljajo neverjetni slučaj. Voljka zverjad se je v bližnjih kumah tako raspaala, da postaja drzna in opasna za vse ljudi in njihova selišča. Ponočili so se slučaj, da so volkovi v tolpah napadli ljudi in živino, na kateri so povzročili posebne velike škodo. Poročila pravi, da ne preteče niti teden dni, da ne bi se pripetil slučaj, ko volk napade čredo ter ugrabi kravo, vola, konja ali vsaj ovce ali kozo. Nekateri posestniki ne preostani voljji napadi oškodovali po 25 do 30,000 Din.

Pred vojno je bila opasnost pred voljjiimi tolpmi v teh krajih prav takšna kakor danes, toda položaj je bil v toliko bolj, ker so se prirejali javni pogoni na krivolovno zverjad. Takrat se je šlo celo selo ali več naselbin skupaj. Ljudje so se oborožili s potrebnim orožjem ter uprizarjali lov na volkove in divje svinje, ki so tudi precej številne v teh krajih. Tako je bilo mnogo zverstis zatrite.

1. t. m. jutraj se je v Jelah pripetilo sledeče: družina posestnika Ivana Prodanovića je odšla na delo. Kmalu na to so se pred hišo pojavili volkovi, ki so planili na domačo živino, počivajočo v hlevu. Raztrgali so na kose konja ter začeli obdelavati tudi kobilu. Žival je začela hrzati in vihat. Te je čula Prodanovića snaha, ki je stekla domov, da vidi kaj se godi. Priščli na dvorišče se je hotela podati v hlev, toda tu jo je opazil velik volk ter jo popadel za roko. Prestrašena ženska je zmahnala z drugo roko po zverini, nakar je volk popustil ranjeno roko ter popadel zdravo. Zverina je začela mrevnariti svojo irtev na najbrutalniji način ter jo dodobra izgrizla po hrbtu, nato jo je odvlekla v bližnji potok. Šlo od tam so slišali ljudje obupne klice na pomoč ter prihiteli k nesrečnici. Žena je ležala do polovice v vodi ter krvavela iz nešteti ran. Preostalo ni nič drugega, kakor da so jo odpeljali v srebreniško državno bolnico, kjer so ji zdravniki nudili prvo pomoč brez posebne nade, da bi mogla okrevati. Ljudje so radi tega dogodka strašno razburjeni in zahtevajo, da se obnovijo pogoni na volkove v istem obsegu kakor so se vršili pred vojno. Da se pa to izvede, bo treba med ljudstvo razdeliti orožje, katerega prebivalstvo sedaj nima.

Smrtina nesreča. — Brzojavni delavec Jernej Brate iz Litije, zaposlen pri brzojavnem nadzorništvu Celje, je s tremi sodelavci napeljal telefonsko žico na progi med Arjo vasio in Perišico. Ko je v višini 9 metrov na brzojavnem drugu nategoval žico, se mu je žica utrgala; izgubil je ravnotežje ter padel s glavo na cestni tlak. Razbil si je lobanjo. Podlegel je kmalu nato teški poškodbi.

Boja radiševskih poslancev je odobrila Radiševce akcije za pristop h komunistični kmetaki internacionali. Dr. Horvat, ki je nekaj agaje delal, je bil utišen s tem, da pride Radič v kratkem domov.

Polar v Bukovcih. — Pri posestniku Mlinaricu v Bukovcih v tujniku okraju je 4. avg. izbruhnil požar, ki je uničil gospodarsko poslopje ter kmalu objel tudi apodarska poslopja posestnika Bojca. Požarja so bila sicer zavarovala, vendar je škoda le deloma krita z zavarovalnico.

